

Na Vartě

Na severozápadní straně Velké Jesenice je návrší, které bývalo nazýváno Vartou. Z něho je krásný výhled do širokého okolí, zejména na Orlické hory. A tohoto výhledu využili vojáci. Před časy, kdy nebyla pevnost Josefov, bývalo vždy v Jesenici vojsko, které na tomto vrchu konalo stráž. Uprostřed vrchu stával sloup, nazývaný "Alarmstangl", opletený slámou, do které byla dávana smůla. Další sloup stával na výšině u Dobrošova, jiný podobný na kopci u Jasenné. Zapálením těchto sloupů si vojáci předávali zprávy o vpádu Prusáků do Čech. Když byla postavena pevnost Josefov, sloupy ztratily na významu a nikdo je již neobnovoval. Jen v Jesenici na tom místě postavili kapličku.

Proč se k tomu jeseničtí rozhodli? Již v dobách, kdy na Vartě strážili vojáci, byli v noci rušeni tmavým přízrakem, který bloudil kolem a tiše nařikal. Vojáci měli pro strach uděláno, nedali se vyvést z klidu, když se však jejich strážní služba skončila, přízrak nemaje koho strašit, zabloudil často až do Jesenice a děsil tamní obyvatele. Pamětníci dali hlavy dohromady a vzpomínali, co se kdy událo a kdo tím přízrakem může být. A víte, co odhalili? Kdysi před dávnými lety býval v Jesenici rychtář, na jehož jméno si nikdo nevzpomínal, Stejně mu neřekli jinak než Krysa. Poddaný lid krutě stíhal, daně pro pány určoval sám a potom i vybíral. Neodevzdával však všechno, co sedřel z lidí. Výběřím odevzdal, co chtěli, že zbylo dost pro něho o tom již nikdo nevěděl. Šušovalo se o tom mezi prostým lidem, účetní knihy však nikdo neviděl, a i kdyby viděl, přečíst je neuměl. Chudáci nevěděli, kam se obrátit s prosbou o pomoc, a tak se jen kostelík stále více plnil ubožáky prosícími o boží slitování. Místní páter se už nemohl na tu rostoucí bídu dívat. Bůh nepomáhal a místní si pomoci neuměli. I on tušil zdravým rozumem, že cosi v pořádku být nemůže, zvláště když jeho známí rovněž kněží, v daleko chudších vískách, nic o tak hrozných daních nevěděli. Vypravil se tedy za rychtářem, aby se mu pokusil promluvit do duše. Na rychtě hned viděl, kolik uhodilo, bohatství koukalo z každého koutku a ta hojnost na stole! Kněz hned zpřímá uhodil na rychtáře, kde že k takovému bohatství přišel, když ostatní lid trpí takovou chudobou a pohrozil, že dopíše Jeho Milosti biskupovi, aby v té věci zasáhl. Když se nedočkal patriční odezvy, obrátil se a odešel do přírody poradit se a rozmlouvat s Bohem, jak bylo jeho zvykem.

Rychtář se ulekl, ne že by mu bylo líto chudáků nebo se bál Boha, bál se o sebe a své bohatství. Vypravil se za knězem, chtěje se pokusit s ním promluvit, aby žádných dopisů nepsal. Dohonil ho v místech, kde dnes stojí kaplička. Přemlouval ho, prosil, dokonce mu nabízel část svého majetku. Farář však stál na svém: "Nemohu pomoci tomu, kdo nectí boží přikázání. Pros Boha o odpuštění, protože mě to nepřisluší, žiješ jako krysa a já s tebou nemám slitování. Za svou chamtivost musíš být potrestán."

Rychtář se rozzlobil, v hněvu a strachu vztáhl na faráře ruku a na místě jej zabil. V tom okamžiku uhodil hrom a ruka Boží na tomtéž místě potrestala nehodného rychtáře. Marně se sháněla rychtářka po svém muži, neviděla ho za farářem odejít, netušila, kam se nepoděl. Až později našli jeseničtí obě těla. Bylo jim hned jasné, kolik uhodilo. Rychtář byl jako vrah pohřben v neposvěcené půdě, a proto nenašel ani ve smrti klidu a bloudil po místech svého činu, lekal bohabojné obyvatele. To až po staletích byla příčina strašení odhalena a obyvatelé postavením kapličky vysvobodili lakomce ze zakletí.

Skřítkovy vylomeniny

Babička mi často vypravovala, co dokáží skřítkové. Skřítek není zlý, ale nedá si od nikoho nic líbit.

To jednou v Jesenici u Lukášků mu nedala mladá selka v sobotu o posvícení koláč. Proto jí potom skřítek posvícenskou neděli, jak se patří osolil. Nejdřív jí ráno polekal. Když šla za

úsvitu s děvečkou dojit do chléva, stály tam všechny krávy místo na zemi vzhůru nohama na stropě. Selka tím poděšena běžela s děvečkou pro hospodáře, Lukáška. Když pak ten do chléva přišel, stály krávy zase docela pořádně u svých žlabů a přežvykovaly. Lukášek se proto na Lukášku dopálil:

"Copak jsem nějaký blázen?"

Huboval, že ho sem docela zbytečně vedla. Lukáška se dušovala, že krávy prve skutečně stály na stropě, a za svědka si brala děvečku.

"Že jsi, ženská, zapomněla s koláčem na skřítku?"

Vzpomněl si Lukášek.

"To leknutí jsi měla za to!"

Selka se rozdurdila, proč by měla častovat nějakého skřítku? Nebude přece krmit kdejakého darmojeďa, říkala vzdorovitě, ale brzy toho velice litovala. Když před polednem musela pro něco na šroubek, kde měli sýpku, viděla, že je něco na podlážce smíchané do jedné hromady. Hrách, pšenice, čočka, lněné semeno, proso, vše v jedné kupě. Lomila rukama, naříkala, kdo jen tohle způsobil. Když to pověděla hospodáři, ten se velice rozhněval:

"Copak jsem ti ráno nepovídal, že na skřítku zapomínáš?" zlobil se. "Dej mu patřičný posvícenský koláč a uvidíš, že bude zase dobře. Jinak budeme mít při obědě v jitrnicích třeba řezanku."

Selka Lukášková poslechla, pro skřítku pohodila v komoře makový skládance a měla pokoj. Když druhého dne ráno zašla na šroubek, byla promíchaná kupa ta tam a každé zrnko se nacházelo na své zvláštní hromádce. Ale Lukášková měla posvícení zkažené. Skřítek jí nahnal, že potom už ze strachu nevyšla.